

Toespraak uitgesproken in de SOVE viering van 7 januari 2012 door Koos Gordijn over Genesis 2: “de mens in de tuin”.

In het scheppingsverhaal, waar we net naar hebben geluisterd, komt het dubbele, dat in ons jaarthema zit, duidelijk naar voren. Heel de schepping en de hele schepping.

Als we beginnen bij het eerste, dan is het opvallend, dat in deze versie van het ontstaan van die schepping Adonai actief bezig is. Veel actiever zou ik willen zeggen, dan in het eerste hoofdstuk van Genesis. In dat hoofdstuk sprak Adonai en wat Hij uitsprak, was er. Nu hoorden wij dat hij die eerste mens boetseerde, zijn eigen handen dus gebruikte. En ook bij die tweede mens gebruikte Hij zijn handen, hij bouwde een rib tot vrouw.

Naast de grootheid van Adonai, die benadrukt wordt in het eerste hoofdstuk waar Adonai alleen maar zijn mond open hoeft te doen, komt vandaag in dit hoofdstuk de grootheid van de mens naar voren. In het andere hoofdstuk wordt heel die wereld met alles er op en er aan geschapen en als laatste de mens. Om, zo lees ik het tenminste, te laten zien, hoe afhankelijk die mens eigenlijk is van alles om hem heen. Er komt heel wat bij kijken, er zijn heel wat jaren nodig voor een mens op eigen benen kan staan. Vandaag wordt die mens als eerste geboetseerd, want zo hoorden wij: er waren nog geen veldgewassen, want Adonai had het nog niet laten regenen, er was namelijk nog geen mens, nog geen mens om de akker te dienen.

Naar aanleiding van dit verhaal kunnen wij met de Psalmist zeggen: Gij hebt hem bijna een god gemaakt. En dat niet alleen omdat Hij hem schiep naar zijn eigen beeld en gelijkenis, maar vooral omdat Adonai alles wat hij schiep naar de mens leidde om te zien hoe hij, die mens, hen riep en zoals hij hen riep, zouden zij genoemd worden. Allen weten wij hoe belangrijk een naam is, maar het is niet Adonai die namen geeft, maar het is de mens.

En al was er in de tuin van Eden volop goud, balsemhars, gesteente kornalijs (als ik het goed heb, is dat een vlezig steenvrucht) en al waren er allerlei heerlijke andere vruchten. Al lag die tuin in het oosten, waar alles wat goed is zijn oorsprong heeft. Al is die tuin omgeven door vier grote stromen, waardoor het het waterrijke hart van de wereld wordt, het centrum van waaruit de aarde vruchtbaar en bewoonbaar wordt, toch zag Adonai, dat het niet goed was. Die eerste mens moest nog iemand hebben, waarmee hij op gelijke voet kon omgaan.

En die mens gaat in dit verhaal dan ook pas echt praten, wanneer hij tegenover zich iemand heeft, die zijn gelijke is. Zijn hulp, niet in de zin van hulpje, waarmee wij een onderdanigheid willen uitdrukken of een minachting. Maar een hulp, die juist door de gelijkheid hem maakt tot wie hij is. Een hulp, die dezelfde DNA heeft als hij. Een hulp, die hem doet groeien, hem echt tot mens maakt. Met daarin tegelijk ook in opgesloten de verantwoordelijkheid voor elkaar. Die ander moet ons een zorg zijn, in de goede zin van het woord.

En ook aan deze nieuwe mens mag de eerste mens een naam geven. Zo groot is die mens.

Maar om hem toch even op zijn plaats te houden en om toch even te laten blijken, dat Adonai groter is, mag hij of zij wel overal van genieten, maar van één boom moeten

zij af blijven. Het staat er op een heel gebiedende wijs: Van die boom eet je niet. Punt uit.

De mens werd door Adonai in de hof van Eden geplaatst, waar hij van alle vruchten mocht genieten, maar hij werd er geplaatst om deze te dienen en te behoeden.

En dan zijn we beland bij het tweede aspect van ons jaarthema, de hele schepping.

In het eerste hoofdstuk lazen wij: God zegende hen (die eerste mensen) en sprak tot hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk, Vervult de aarde en weest machtig over haar, bestiert de vissen van de zee en de vogels van de hemel, al het levende dat over het land kruipt.

Als je kwaad wilt, dan zou je hieruit de conclusie kunnen trekken, dat de mens met alles wat hij op die aarde tegen komt en wat er in de lucht beweegt, mag doen wat hij wil. Hij mag zijn macht laten zien, hij mag heersen.

Vandaag echter hoorden wij, dat Adonai de mens plaatste in de tuin van Eden en hem de opdracht gaf deze te dienen en te behoeden. Dat is toch wel iets heel anders dan heersen over of gebruiken naar eigen goed denken.

Met het rapport van de commissie Deetman nog in ons achterhoofd, denkend aan de zo goed als mislukte top in Zuid Afrika over de klimaat beheersing, aan de jarenlange strijd voor de walvis, maar ook aan het hele gedoe rond een eventuele uitzetting van Mauro en vele anderen met hem. Aan de schietpartij in Noorwegen, België, Italië en ook in ons eigen land. Aan de grote crisis, waar wij en anderen, misschien nog meer dan wij, inzitten door onverantwoord handelen van velen en dat handelen, dat bovendien nog steeds door blijkt te gaan. Aan het ons, lijkt wel ingebakken, nooit genoeg hebben en altijd meer willen. En zo is er nog veel meer op te noemen. Dan kun je je afvragen: wat is er terecht gekomen en wat komt er terecht van dienen en behoeden.

Het blijkt iedere keer weer dat het heel moeilijk is voor de mens om te dienen en te behoeden. En vooral dat dienen blijkt zo moeilijk. Als het dienen er is, dan zal er geen moeilijkheid zijn met het behoeden. Maar behoeden zonder dienen dat gaat niet en daar ligt ons probleem.

Adonai heeft die mens bijna tot een god gemaakt, zegt de psalmist. Het lijkt er echter op, dat de mens zijn god niet kent, of in ieder geval heel veel moeite heeft om te leven, zoals zijn Schepper dat heeft bedoeld, zoals we dat in Genesis twee vandaag hebben gehoord. Of zoals wij zongen met de psalmist van psalm 1: Goed is dat je niet doet wat slecht is.

We mogen zo'n twee weken na kerstmis ook denken aan het Christus kind, dat in ons midden is gekomen en ons heeft laten zien, hoe zijn Vader wil, dat wij met mensen omgaan. Mensen, in de ogen van de Schepper het belangrijkste wezen op aarde, daar zij geschapen zijn naar zijn beeld en gelijkenis. Een aarde en alles wat daarop is, waar ook christelijk mee moet worden omgegaan.

Dat, al zou het maar zijn uit zelfbehoud, dienen ons uiteindelijk mag gaan lukken.

Zal het dan weer worden, zoals onze lezing afsloot, dat wij ons uiteindelijk voor elkaar niet hoeven te schamen?

Dat het visioen waarnaar we geluisterd hebben, ooit werkelijkheid moge worden.